

ТМ	Г. XXXIII	Бр. 1	Стр. 47 - 66	Ниш	јануар - март	2009.

UDK 316.837 + 305

Превод

Примљено: 31.07.2008.

Кен Пламер

Есекс Универзитет

Есекс (Велика Британија)

СКИЦИРАЊЕ СОЦИОЛОШКОГ ГЕЈА: ПРОШЛОСТ, САДАШЊОСТИ И БУДУЋНОСТИ СОЦИОЛОГИЈЕ ИСТОПОЛНИХ ОДНОСА *

Резиме

Овај рад има за циљ да укратко објасни и ревидира трендове развоја социологије истополних односа, процени утицај социологије на лезбејске и геј студије и да укаже на одређене правце развоја у будућности. Социологија је у већем делу своје историје ретко посматрала интимни живот и једва да је разматрала еротске феномене. Још је мање пажње обраћала на односе међу истим половима. Све до педесетих година прошлог века постојало је готово потпуно занемаривање ове теме. Аутор наводи пет кључних момената у развоју социологије истополних односа, од којих сваки зависи и утиче на остале: (1) модернистичко утишавање "хомосексуалног" гласа, (2) утемељење "социологије хомосексуалности", (3) појава теорије етикетирања, "нових девијација" и конструкционизма, (4) појава СИДЕ и "фукоовски потоп" и (5) појава queer теорије. Аутор, даље, идентификује тешкоће лезбејске и геј социологије и њихове узроке лоцира у тензијама које се јављају из четири кључна извора: социолошке заједнице која маргинализује проблеме гејева и лезбејки, лезбејске и геј заједнице која се оштро противи теорији конструкционизма у социолошким анализама, генерацијски утемељених queer студија које фаворизују студије културе уместо социологије и бројних раскола повезаних са друштвеним покретима који социологију виде као пристрасну и неизбежно наклоњену проблемима белих мушкараца.

Кључне речи: социологија, хомосексуалност, лезбејске и геј студије, queer теорија

---

plumk@essex.ac.uk

* Ken Plummer "Mapping the Sociological Gay: Past, Presents and Futures of a Sociology of Same Sex Relations", in: Theo Sandfort, Judith Schuyf, Jan Willem Duyvendak & Jeffrey Weeks (ed.) *Lesbian and Gay Studies: An Introductory, Interdisciplinary Approach*, London: Sage, 2000, pp. 46-60

*Прво правило социологије:
Ствари нису онакве какве изгледају*
Peter Berger (1963)

Рођена из индустријализације и бриге о томе како се развија модерни свет, социологија проучава како се друштва – и друштвене институције – историјски конструишу, социјално обликују и претварају у личне (или субјективне) реалности, у оквиру којих се одиграва људски живот. Социологија може бити афирмативна – да са одушевљењем посматра формирање и уређење друштава; или може бити критичка, и да проучава тлачење, маргинализацију и неједнакост која преовладава у неким друштвима. У најбољем случају јесте и једно и друго. Она посматра како личне бриге постају јавни проблеми; а њена мисија је да упуту изазов неупитним претпоставкама и свакодневном начину мишљења, поготову оном које свет види кроз призмину "природног" и "индивидуалистички" објашњивог. И то све ради кроз теоретисање, концептуализације и емпиријска истраживања. Из овакве перспективе, "хомосексуалност" мора бити посматрана као друштвена чињеница. Социолошка перспектива напушта идеју да су хомосексуалци одређени тип особа, као и тврђења која у први план стављају биологију и "природно". Социологија проблематизује саму идеју "хомосексуалности", посматрајући истополна искуства као она која су историјски уређена на различите начине. Због тога социологија поставља питања око начина на који настају истополна искуства, начина на који се она историјски производе, социјално организују и претварају у субјективне или личне стварности.

И поред свог потенцијала, социологија у већем делу своје историје је ретко посматрала интимни живот и једва да је разматрала еротске феномене. Још је мање пажње обрађала на односе међу истим половима. Због тога везе између социологије и хомосексуалности могу бити на брзину представљене (види Табелу 1). Све до педесетих година прошлог века постојало је готово потпуно занемаривање ове теме. Тада долази до постепеног појављивања студија о "социолошким аспектима хомосексуалности", све за време педесетих и шездесетих година прошлог века. Прате их студије током шездесетих и седамдесетих година које су повезане са "теоријом патолошких појава", и темама као што су род и моћ, заједно са више емпиријски заснованом "социологијом живота гејева и лезбејки". Два феномена прекидају наведени ток у осамдесетим годинама прошлога века: појава HIV/СИДЕ, која генерише посебан истраживачки импулс и оставља мало простора за остало; и окретање ка анализи дискурса догађаја стварног света – што се може назвати фукоовским потопом (Foucauldian deluge), по мислиоцу који је у томе одиграо кључну улогу. Са популаризацијом и доминацијом лезбејских и геј

студија од касних осамдесетих па надаље (процесом који је описан у Escoffier, 1992 и Plummer, 1992), нове дисциплине су све више доминирале социологијом. 'Queer' култура постаје главни предмет теоретисања, на понекад необуздан (*wilde*¹) текстуалистички начин (нпр. Doty, 1993). Када је, као репер, 1993. године објављен *Lesbian and Gay Studies Reader* (Зборник лезбејских и геј студија, Abelove et. al), само 3 од 42 сарадника у њој су били социолози. Чини се да постоји серија спектакуларних успона и падова социолошких анализа истополних искустава. Овај рад има за циљ да укратко објасни и ревидира ове трендове, процени утицај социологије на лезбејске и геј студије и да укаже на одређене правце развијања у будућности.

Табела 1 Скица развоја лезбејских и геј студија

1	Деветнаести век	Перверзија	Порицање
2	Средина двадесетог века	Хомосексуалност	Либерално истраживање
3	Средина шездесетих до раних осамдесетих	Геј	Појава теорије етикетања
	Седамдесете до осамдесетих	Животи гејева и лезбејки	Појава родне теорије
4	Осамдесете	НIV, СИДА и Фукоовски потоп	Анкетна страживања/ студије културе
5	Касне осамдесете	Queer	Теорија дискурса Постструктурализам

Генеалогичке социологије и хомосексуалности

Не постоји јасна или линеарна историја студија хомосексуалности тако да је текст који следи прилично поједностављује ствари. Биће издвојено пет кључних момената, од којих сваки зависи и утиче на остале.

Модернистичко утишавање "хомосексуалног" гласа: све до педесетих година прошлог века

Која класична социолошка расправа је икада поменула љубав која се не усуђује да изговори властито име²? Ја не могу да нађем ни-

¹ У питању је игра речи: "wild" – дивљи, необуздан, буран, распустан, бесан, фантастичан, ... ; "wilde" као референца на Оскара Вајлда [Oscar Wilde].

² "The love that dared not to speak its name": једна од најчешћих метафора за хомеротску љубав током XX века. Потиче из песме *Две љубави* лорда Алфреда Дагласа, младог љубавника Оскара Вајлда. Након стоунволске побуне, часопис

једну. У првих сто година социологије, дисциплина је изневерила своју конзервативну страну јер није показала никакво интересовање за ту тему. Изгледа да је то била историја занемаривања, брисања, порицања и незнања. То је заиста тема за неке будуће студије: утврдити да ли постоји социолошко истраживање у овом раном периоду, рад који је био скривен од историје. Скорашње историјске студије у Америци, као што је *Gay New York* Џорџа Чонсија [George Chauncey], *Coming out under fire* (*Разоткривање под ватром*) Алана Берубеа и *Cherry Grove* (*Трешињев гaj/Вишњик*) Естер Њутон [Esther Newton] објашњавају да постоје огромни скривени социјални светови хомосексуалности кроз цео двадесети век и да је изненађујуће да је само пар социолога показало интересовање за ове појаве. И у овом тренутку историја социологије хомосексуалности може бити написана као да се ништа није десило у периоду пре другог светског рата. Заиста, док је сфера јавности била пуна дискусија о сексу, социолози су остајали неми у свакој од њих. Као што је Сајдмен [Seidman] (1996: 2) запазио:

Уколико наше схватање модерности преуземо од класичних социолога, онда нећемо знати да средишњи део великих [друштвених] преображаја чине покушаји да се организују тела, задовољства и жеље и доведу у везу са личним и јавним животом, који су допринели конструисању полних (и родних) идентитета.

Иако је истина да се најранији самосвесни доживљаји модерних лезбејских и геј искустава записују у касном деветнаестом веку, изгледа да немају пуно додирних тачака са социологијом, која се развијала у исто време. То ову ствар чини још чуднијом. У истом тренутку када је категорија хомосексуалца успостављена, заједно са бинарном поделом хомосексуалност/хетеросексуалност, која је била организациони принцип модерног западњачког начина мишљења (Sedgwick, 1991), социолози су у главном имали друге ствари на памети. Сваки помен ових смислених родних промена недостаје у класичним списима оснивача – Маркса, Диркема и Вебера. Једини Зимл делимично разматра питање рода, али су чак и у његовим радовима помињања истополних односа ређа него успутна. А ипак је то било време када је најранији покрет за права хомофила креирао први талас "геј ослобођења". Истина је да је у Европи постојао изванредан број научника и учених људи који су се трудили да објасне и разумеју разлике које би могле да се доведу у везу са појмом "хомосексуално-

---

Time објавио је ироничну опаску поигравајући се овом фразом: "Љубав која се некада није усуђивала да изговори властито име, сада очигледно не може да затвори уста". (из А. Захаријевић "Лексикон queer теорије", прим. прев.)

сти". Неке од тих студија можемо посматрати као претече емпиријске социологије, проучавајући искуства самопрокламованих инвертних особа, или хомосексуалаца. Магнус Хиршфелд [Hirschfeld], на пример, формира Научни Хуманитарни Комитет и Институт за сексуална истраживања у Немачкој да би проучавао животе на хиљаде "хомосексуалаца" (Lauritsen and Thorstad, 1974; Weeks, 1991). Ипак, и поред тога, на видуку нема нити једне социолошке анализе у првих 150 година дисциплине! Важан изазов повезивања хомосексуалности са модерношћу није започео, и иронично, главни допринос социологије у првом веку постојања било је систематско занемаривање, скоро сигурно структурисано дубоком (а онда и неартикулисаном) хомофобијом и хетеросексизмом (упор.: Adam, 1998). Изгледа да социологија – као и већина друштвених наука – каска за светом реалних догађаја и проблема.

Утемељење "социологије хомосексуалности": педесете

Док је неколико не-социолога, Хиршфелд у Немачкој, Хенри [Henry] и Кинси [Kinsey] у Америци, вршило важна друштвена истраживања (Ericksen and Steffen, 1999), као почетак формалне историје социологије хомосексуалности могле би се означити две тајновите, али ипак "популарне" студије објављене раних педесетих година. Први јасни англо-амерички погледи на тему дело су Доналда Вебстера Корија [Webster Cory] у Америци и Гордона Вествуда [Westwood] у Британији: обојица су у том периоду објавили књиге са насловима *The Homosexual and Society* (*Хомосексуалац и друштво*); имена оба ова аутора су псеудоними социолога који ће касније начинити значајне доприносе користећи своја права имена (Sagarin, 1975; Schofield, 1965); обојица су примарно проучавала једноставне документе из друштвеног живота хомосексуалаца и посматрала начине на који дискриминација/предрасуде и непријатељства утичу на њихове животе – радећи углавном уз помоћ теоријског оквира "мањинских група и студија о предрасудама". Шофилдова [Schofield] студија је вероватно прва која је употребила реч "социологија" у наслову: *Sociological Aspects of Homosexuality* (*Социолошки аспекти хомосексуалности*) (1965). (То је свакако прва социолошка студија на коју сам наишао у овом пољу). Овакве студије дошле су у време када је хомофилни свет у успону такође развијао своје институте и часописе, као што је Институт за хомофилне студије у Лос Анђелесу (Doug Legg, 1994) и неки други у Холандији (Tielman, 1982).

У то време појављује се мноштво радова у англо-америчкој социологији: Лезнофов [Leznoff] и Веслијев [Wesley] чланак "Homosexual Community" ("Хомосексуална заједница") је генерално први рад – кратка емпиријска студија мале геј заједнице у малом канад-

ском граду. Данас поседује историјску вредност, и такође повлачи кључно разликовање између јавне и прикривене хомосексуалности, наглашавајући важност прикривености као облика социјалне организације која преовладава у животу хомосексуалаца у двадесетом веку. Ова истраживања спадају у најранија теренска истраживања – користећи интервјуе и посматрање – у емпиријској социологији. Она су студије о хомосексуалности одвукле од клиничких студија које су биле доминантне у то време, помоћу интервјуа и посматрања хомосексуалаца који живе у заједници.

*Почетак етикетирања, "нове девијације" и конструкционизам:
касне шездесете и седамдесете*

До почетка раних шездесетих дисциплина социологије се убрзано развијала а њене теорије и методе су биле у стању превирања. Један од аспеката тога је био и пораст интересовања за такозване "девијације" и "теорију етикетирања" (labelling theory). Овакав развој означио је скретање од "девијантних" људи (као што су хомосексуалци) према друштвеној реакцији која је била усмерена на саму девијантност. Овакво скретање је произвело велико релативизовање и критички замах, док је у исто време наглашавало као се девијације *социјално конструишу* и организују (упор. Becker, 1963; Berger and Luckmann, 1966). У Америци је повезивано са новоформираним друштвом за проучавање социјалних проблема; у Британији је довело до формирање групе младих радикалних социолога који су били окупљени око организације под именом Национална конференција за девијације (из Јорка) [(York) National Deviancy Conference]. Ово је довело до стварања Европске групе за проучавање девијација и контроле [European Group for the Study of Deviance and Control] (Bianchi et al., 1975). Неколико радова се појавило у Северној Америци које су примењивале теорију етикетирања на хомосексуалност: Џон Китсуеов [John Kitsuse] студија о реакцијама студената (1962), Едвин Шуров [Edwin Schur] рад о криминализацији и њеним ефектима, те Вилијам Сајмонова [William Simon] и Џон Генонова [John Gagnon] формулација темељније социолошке перспективе која је наглашавала важност метафоре "сценарија"/"предложака" у приступу сексуалности уопште, и посебно преклапања геј и стрејт (види Nardi and Schneider, 1998).

Ипак је функционалистички рад који је 1967. године објавила енглеска социолошкиња Мери Мекинтош [Mary McIntosh], по некима, најутицајнији рад у социологији. Мекинтошева се не слаже са ставом да на хомосексуалност треба гледати као на медицинско стање, већ као на историјски специфичну социјалну улогу. Тврдила је да "стварање специфичне, презрене и кажњене улоге хомосексуалца

одржава највећи део друштва чистим на исти начин као што сличан третман неких група криминалаца помаже да се остатак друштва придржава закона" (1981: 32). Пишући ово, чврсто је установила оно што је касније постало познато као конструкционистичко–есенцијалистичка дебата. По њој хомосексуалност не представља универзално стање већ специфичну "социјално конструисану" улогу (McIntosh 1981, Weeks 1998).

У раним седамдесетим јавља се занимљив моменат. Било је то време за социологију. Серија важних студија почела је да документује животе лезбејки и гејева и да развија теорије око самог појма "хомосексуалац". Овде немамо простора да разматрамо детаље свих ових опречних теорија и метода: укратко, можемо рећи да је социологија – утичући на, али под утицајем антропологије и историје – помогла да се обликује радикално нови приступ истополним односима. У ширем смислу, то се дешавало на два нивоа: теоријском и емпијском.

Теоријски, социологија је проблематизовала појам 'хомосексуалца' постављајући питања о природи, пореклу, условима примене и утицају саме категорије (Plummer, 1981) и поставила темеље за оно што ће постати познато као есенцијалистичко–конструкционистичка расправа (расправа која се појављује у социологији пре популарности како Фукоа [Foucault] тако и queer теорије). Она је усмерила пажњу на друштвене реакције према хомосексуалности. Никад задовољна поједностављеним психолошким концептом "хомофобије", социолошка компаративна анализа утемељена на историји је кулминирала у масивној, важној и често занемариваној књизи Дејвида Гринберга [David Greenberg] *Construction of Homosexuality (Конструкција хомосексуалности)*. Ово дело је кодификовало огромне серије реакција на хомосексуалност у различитим културама које су биле базиране на генерацијским, полним, класним, те разликама у једнакости. Ту се први пут појављују велике социјалне типологије истополних искустава. Социологија је испитивала значење хомосексуалности – нудећи нове друштвене метафоре као што је 'сценарио' уместо биолошки редуktivних, попут 'нагона' (нарочито у и данас виталном раду Генона и Сајмона (1973). Истраживала је концепт идентитета много пре него што је то постало модерно, обезбеђујући вредне радове о томе како се склапају (get assembled) идентитети (у радовима Dank, 1971; Ponse, 1978; Plummer, 1975; Epstein, 1987; и у другим: види Nardi and Schneider, 1998). Истраживала је друштвену организацију и значења културе и заједнице (и Waggen, 1974, као и Ponse, 1978, су примењивали феноменолошки интеракционизам да би нагласили везе заједнице и идентитета. Такође видети Ferguson, 1991). Мој рад се ослања на интеракционистичку теорију сексуалног жига/стигме (Plummer, 1975). Она је оспорила основе многих истра-

живања идентификујући 'хетеросексуалну претпоставку' тих студија (Ponse, 1978) и увела политичку анализу у велики број радова о сексу, ширећи арену дебате преко геј политике *per se* (Rubin 1984; Weeks, 1985). Иако су верзије симболичког интеракционизма доминирале већим делом тадашње анализе, такође су постојали покушаји да се уведу шири, структурални приступ, као што је студија Берија Адамса [Barry Adams] о глачењу (1978) и студија Гејл Рубин [Gayle Rubin] (1984) о 'сексуалној хијерархији'. Континентална Европа је произвела неколико утицајних радова у области друштвене теорије, у радовима Ги Окингема [Guy Hocqenghem] (1978), Марија Миелија [Mario Mieli] (1980) и Мартина Данекера [Martin Dannecker] (1981). Показао се плуралитет 'хомосексуалности' (наслов водећег рада који су написали Бел [Bell], Вајнберг [Weinberg] и Вилијамс [Williams], 1978), док је у исто време демонстрирана "нормализација хомосексуалности". Било је постигнуто доста тога за кратак временски период.

Емпиријски, социологија је почела да истражује институције геј живота – посебно оне које су повезане са друштвеношћу (барове и сл.) и сексуалностима. Лод Хамфриз [Laud Humphreys] је увео етнографски обрт у центар збивања његовим истраживањем "јавног секса у чајдницима" (1971: овај рад је постао класично социолошко дело о коме се пуно расправљало, у великој мери због методологије која је примењена); а после овог, десио се процват радова на тему јавног секса у овом добу пре-СИДЕ, у радовима Делфа [Delph], Тројдена [Troiden] и других; заједно са анализама целог екосистема "налажења секса" (Lee, 1978). У овом периоду јављају се рана истраживања образаца геј пријатељстава, парова, животних стилова и заједница. Испитиване су приче о 'разоткривању' (coming out) кроз гласове лезбејки и гејева. Пажљиво су посматране везе између живота гејева и лезбејки и проблема рода, и испитиване су друштвене реакције на хомосексуалце, како историјски тако и ситуационо.

Опет, иако сам био део тога, мислим да је то било значајно постигнуће. Овај период је уопште био златно доба социологије, и то се одражавало на свим пољима – не најмање у стварању студија рода и у анализи, све више присутних живота гејева и лезбејки, која је била у породу. Али потребно је бити опрезан. Иако је ово био важан период у продуктивности (свакако у контрасту са ранијим периодима у историји), постојала је и друга страна медаље. Ова су "открића" била су резултат рада тек неколицине социолога, где је њихов рад у многоме био маргинализован и игнорисан од стране социологије главног тока. Заиста, већини социолога су ствари које се тичу лезбејки и гејева остале небитне и могле су бити гурнуте у гето и игнорисане. Чак и када је социологија стварала прилоге које смо навели, ипак је са собом доносила сада широко препознате традиционалне пристрасности белих мушкараца средње класе, који су остали главни

предмет истраживања. Занимљиво је, такође, да је лезбејство (као фокус истраживања) било игнорисано у социологији – вероватно због тога што су феминистички социолози/-шкиње усредсредиле пажњу на истраживање жена, питања рода и лезбејства. Највећи део кључних доприноса лезбејским студијама дошли су изван социологије (на пример, Faderman, 1981, 1991; Newton, 1972, 1984). Битни изузеци су Дајана Ричардсон [Diane Richardson], Барбара Понси [Barbara Ponse], Бет Шнајдер [Beth Schneider], Бетси Етор [Betsi Ettore], Гејл Рубин и Сузен Кригер [Susan Krieger] (види Wilton, 1995). У Британији, као и другде, било је неколико покушаја организовања геј и лезбејске социолошке секције у Британском социолошком удружењу (British Sociological Association), али се испоставило да су кратког даха. У Америци је било више успеха, са покретањем Геј и лезбејског одбора (Gay and Lesbian Caucus) 1974. године, који постоји до данас³. У Холандији је било неколико центара у којима су се појавиле геј и лезбејске студије, али са ограниченим везама са социологијом (Tielman, 1982). У Немачкој, рад Ридигера Лаутмана [Rüdiger Lautmann] (1993) је био истакнут, као и рад Микаела Полака [Michael Pollack] у Француској (1985).

Појава СИДЕ и Фукоовски потоп: осамдесете године

Врхунац социолошких истраживања био је достигнут вероватно у касним седамдесетим. Нешто од тога се ради и данас, али раних осамдесетих два догађаја помажу да се пажња помери са већине горе наведених ствари. Један од тих догађаја је била појава СИДЕ. Не изненађује појава новог скупа интересовања која су произашла из хитне потребе за истраживањем разних видова здравствене кризе. СИДА је била проучавана и као болест и као симбол. Најпре су на сцену ступиле студије о променама сексуалног понашања; следиле су оне о променама друштвене покретљивости, реакцијама и адаптацијама на СИДУ, а анализе медија/'дискурса' су постале су кључне области истраживања за социологе, који су се доста ослањали на такве области као што су социологија медицине, медија и стигме. Чинило се да је за неко време нова генерација научника напустила раније начине истраживања гејева и лезбејки, са преком потребом да се проблеми око СИДЕ ставе испред свега другог. Много више средстава било је обезбеђивано за ову врсту рада, са огромним прити-

³ Одељење британског социолошког удружења (The British Sociological Association Study Group) је организовало две конференције између 1976. и 1978. након чега се распало! Америчко одељење је неколико пута променило име, али је остало плодна група која се једном годишње састаје на скуповима Америчког социолошког удружења (American Sociological Association).

ском за решавање проблема. Била је створена огромна међународна пракса истраживања СИДЕ (Hert and Lindenbaum, 1992; Mendès-Leite and de Buscher, 1993). У исто време, десио се трагични губитак одређеног броја водећих геј научника: пионира Филипа Блумстајна [Philip Blumstein], Мартија Левајна [Marty Levine], Ричарда Тројдена [Richard Troiden], Мишела Фукоа и Микаела Полака између осталих.

Док је СИДА произвела специфичну врсту истраживања, долазак Фукоа и његовог великог теоретског изазова свим правоверјима огласио је особит преокрет ка хомосексуалности кроз анализу дискурса. Иако је Фуко био популаран међу неким социолозима у Енглеској током седамдесетих година, ипак га је публикација енглеског превода његове књиге из 1978. године *The History of Sexuality Vol. 1: An Introduction (Историја сексуалности I: Увод)* поставила на чело, тада настајућих, лезбејских и геј студија. Овде се центар пажње помера од онога што можемо назвати "стварни светски догађаји" према бављењу спиралама моћи-језика кроз које се конституише друштвени живот. Сам Фуко је постао главни интелектуални симбол геј научника – не само због својих теорија, које су доминирале 'леви-чарским' дискурсом осамдесетих и деведесетих година, већ и због његове животне историје сексуалног радикала, која је дошла у први план после његове смрти. Књига Џејмса Милера [James Miller] о којој се често полемисало *The Passion of Michel Foucault (Пасија⁴ Мишела Фукоа)* (1993) као и *Saint Foucault (Свети Фуко)* (1995) Дејвида Халперина [David Halperin] наглашавају колико је важан, али и контроверзан, био Фукоов рад. Коначно велики део његовог "деконструкцијског обрта" може бити посматран као претходница *queer* студија, о којима ће бити речи у следећем одељку. Фукоа је тешко сврстати у неку дисциплину: он је, пре свега, био 'Професор историје система мишљења' (Smart, 1985:13). Његов утицај на нека више теоријске гране социологије од отприлике раних седамдесетих у Британији, и мало касније у Америци, био је дубок.

Надаље: queer-овање универзитета

Упркос обиљу анализа и истраживања која су се користила социологијом у раним данима лезбејских и геј студија, њен утицај је слабио већим делом осамдесетих година: скоро сви битни социолошки радови били су усмерени на проблем СИДЕ или су се заплели у анализу дискурса. А када су лезбејске и геј студије почеле да се успостављају касних осамдесетих, штафету су од друштвених преузеле хуманистичке науке/студије књижевности које су развијале *queer* те-

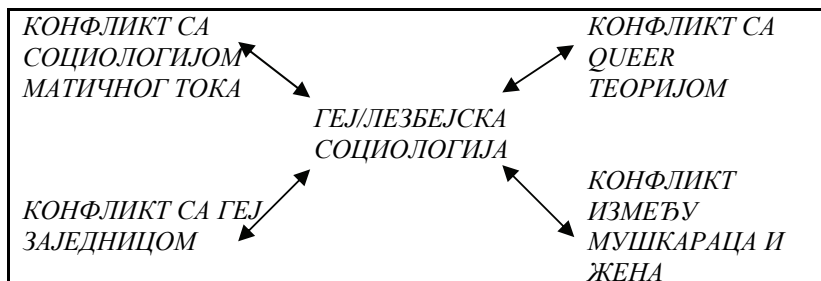
⁴ "Passion" – страст, пасија; али и "страдање", као у синтагми "The Passion of Christ" – "Христово страдање" (*прим. прев.*)

орију. Ови кључни трендови се разматрају на другим местима у овој књизи, но овде треба обратити пажњу на три ствари. Прво, то је у великом делу северно америчка традиција – која је израсла из америчких студија књижевности, и иако је преовладала у америци већим делом деведесетих, остала је знатно слабија у Европи. Друго, то је трансгресивна традиција која се бави уклањањем појмова "геј" или "лезбејка", и која захтева морални и политички примат (high ground) за трансгресивне сексуалности и родове – одатле политичка питања бисексуалности и трансродности заузимају централније место него у геј и лезбејским студијама. Коначно, то је генерацијска традиција: њени следбеници су део нове генерације истраживача који трагају за новим и често постмодерним. Социологија се није лако уклопила у овакав новији развој и најчешће – на штету како социологије тако queer студија – је долазило до међусобног игнорисања. Вратићу се на ову тему касније.

Тешкоће лезбејске и геј социологије

Постоји већи број разлога зашто социологија није играла велику улогу у геј и лезбејским студијама током деведесетих година. Они се могу свести на тензије које се јављају из четири кључна извора – социолошке заједнице која маргинализује проблеме гејева и лезбејки (који су добили мало потврда и признања у раду социолога); лезбејске и геј заједнице која се оштро противи теорији конструкционизма у социолошким анализама ('конструкционизам' једноставно није начин размишљања већине гејева и лезбејки); генерацијски утемељених queer студија које фаворизују студије културе уместо социологије (ранији социолошки радови се посматрају као "старомодни"); и бројних раскола повезаних са друштвеним покретима који социологију виде као пристрасну и неизбежно наклоњену проблемима белих мушкараца. Социолошки рад може се поставити на пресек ових тензија: будућност тог рада ће делом зависити од начина како ће са њима изаћи на крај (види Табелу 2).

Табела 2 Извори тензија и тешкоће геј/лезбејске социологије

Социолошка кратковидост

Чини се очигледним да је социолошка заједница оставила мало простора за геј и лезбејске студије – заиста, она још увек маргинализује и минимализује наш рад. То није ствар непосредне дискриминације – врло мало социолога, на сву срећу, желе да буду виђени као хомофобни или као они који дискриминишу. Ради се једноставно о томе, да када социолози уопште покушавају да проучавају свет, они бирају да игноришу оне димензије које су директно повезане са животом гејева и лезбејки. Проучавања друштвених покрета и проучавања идентитета су добри примери. У обе области истраживања, геј и лезбејска социологија је доста допринела: лезбејке и гејеви су кључни протагонисти у растућој дебати о "политици идентитета". Према томе, на располагању је значајна количина примарног материјала о лезбејским и геј покретима – њиховим расколима и сукобима, историји и реторици, њиховим кампањама и манифестима. Од свих савремених друштвених покрета, лезбејски и геј покрет се показао као најуспешнији (пored женског покрета и покрета зелених). Ипак, када читате мејнстрим текстове о социјалним покретима изгледа да нешто недостаје – кључни теоретичари Турен [Touraine], Сноу [Snow], Мелучи [Melucci] и Обершал [Oberschall] чак ни успутно не реферирају на кључно дело Берија Адамса *The Rise of Lesbian and Gay Movement (Појава лезбејског и геј покрета)* (1995); и кратак преглед главних часописа, годишњака и хрестоматија указује на потпуно занемаривање. То је такође случај са студијама идентитета које су биле у працвату (упор.: Phelan, 1989). На пример, књига *Social Theory and the Politics of Identity (Друштвена теорија и политика идентитета)* (1994) Крејга Колоуна [Craig Calhoun] написана је као да социологија геј и лезбејских идентитета нема шта да дода расправи, где ова не само да је од централне важности, већ је то један дужи временски период (у наведеној књизи постоји кратко помињање рада Дајане Фас [Diane Fuss], 1989, која даје један од кључних доприноса дебати о "есенцијализованим идентитетима"). Социолози који се баве проблемима лезбејског и геј живота расправљају о политици идентитета последњих двадесет година. Да ли се ради о намерном игнорисању од стране највећих друштвених теоретичара, или чак латентној хомофобији? То је свакако је врло збуњујуће. Даљи развој унутар социјалне теорије био је појава queer теорије. Тешко да је било ко од социолога признавао постојање queer теорије све док једно издања часописа *Sociological Theory* из 1994. године није представило симпозијум на ту тему (Seidman, 1994, 1996). Ипак данас, већина књига које се баве теоријом, зборника радова и текстова у социологији још увек успева да све ово игнорише – вероватно целу ствар посматра као пролазну моду или нешто горе? Када год неко баци поглед на социологију, проблеми гејева и лезбејки су изгурани на мар-

гину; због тога није изненађујуће да се врло мали број социолога бави овом тематиком.

Queer-овање поља

Новији 'постмодерни' развитак у лезбејским и геј студијама се креће другачијим правцем него традиционална или модернистичка социологија. Радикална деконструкција већег дела queer теорије се усредсређује на 'текстове' и 'одигравања' ('plays') на све имагинативнији начин притом користећи најразличитије песме, романи и филмове. Таква интересовања имају тенденцију да гурну у страну важна истраживања која треба спровести у емпиријском свету. На пример, сада постоје бројне студије у којима 'queer торетичар/-ка' на другачији начин чита холивудски филм или викторијански роман; али веома мало истраживања о томе како актуелна публика, одређене старости/класне припадности/расе те различитих сексуалних оријентација, схвата (making sense) медијске форме. Queer теоретичари имају мало времена за наизглед профане проблеме социологије, а притом полажу претензије на доминацију целим пољем истраживања – барем у Америци. Јавља се велики проблем за социологију који се може назвати 'претераном текстуализацијом лезбејских и геј искустава'. Queer теорија је гурнула традиционалне социолошке проблеме на маргине.

Напетости у заједници

Постоји дуготрајан и однос пун nelaгодности између социологије геј и лезбејских заједница и самих геј и лезбејских заједница. Неки лезбејски и геј социолози су део овог покрета али се често налазе оптерећени чудним и противречним тензијама – њихове теорије и њихова политика често тешко могу заједно. Чланови заједнице често чврсто верују у 'народски есенцијализам' ('folk essentialism') – да су 'хомосексуалци' рођени као такви – док социолози генерално прихватају конструкционистичку причу. Популарност дела Сајмона Левеја [Simon LeVay] (1993), који велику пажњу поклања нашем хипоталамусу који се смањује, наилази на неверицу у социолошким круговима. Ова тензија је уочена одавно и њој се прича, али је није лако разрешити. Исто тако, чланови заједнице узимају здраво за готово моћ и значај Стоунвола [Stonewall⁵], док је за социологе Стоунвол

⁵ 27. јуна 1969. године, дана када је умрла Џуди Гарланд, геј дива, полиција је покушала да спроведе рутинску рацију у *Stonewall Inn* бару на Гринвич вилицу, њујоршком Монмартру, где су се окупљали различити сексуални дисиденти. Ухапшено је неколико лица, међу њима три драг краљице, једна лезбејка и једна латино-американец, остали су пуштени, но уместо да се, као по обичају, тихо разиђу, они су заједно са радозналцима узвратили полицији први пут до тада. Побуна представља митски зачетак покрета за геј ослобођење. (из А. Захарјевић "Лексикон queer теорије", прим. прев.)

символ, знак, виђен као заједнички колективни споменик користан за поново писање историје (Bravmann, 1997). Ово не умањује његов значај, већ даје основу за другачију перспективу. Даље, очигледно је да припадници покрета имају своје расколе и сукобе – од асимилациониста до трибалиста! – нешто што социолози препознају као покретачке снаге у свим друштвеним покретима. Ово их чини странцима кад су у питању неке активности покрета. Оно најмање што социолошка имагинација мора да дозволи су вишеструки начини гледања – и да призна да је један начин виђења у исто време начин да се нешто друго не види. Ово чини много тежим бирање стране у таквим сукобима. Ипак, чак и са увидом у вишеструка значења, социолози нису обраћали пажњу на кључне разлике у идентитетима и заједницама које су обликоване расним, етничким и националним културама. Артикулација ових тема десила се захваљујући труду обојених лезбејки и гејева, као и неких аутора и песника, у стварању антологија (нпр. Anzaldua, Lorde, Moraga and Smith, у: Nardi and Schneider, 1998: 521-50). И овај пут социолози нису били предводници!

Мушкарци и жене

Такође постоји тензија између мушкараца и жена, и она је присутна од самог почетка лезбејских и геј студија. Иако говоримо о 'лезбејским и геј студијама', проблематична је сама идеја да ова два термина можемо ставити један поред другог. Проблеми на које наилазе лезбејке и гејеви у западном свету се понекад чине као проблеми различите врсте, који су заиста дубоко антагонистички, да се пре може говорити о непријатељству, него сарадњи као уобичајеном односу. Неки делови "модерног лезбејства" су се још од почетка уклопили у женски покрет, феминизам и његове анализе владавине мушкараца и патријархата. Као што је приметила Силија Кицингер [Celia Kitzinger]: "Суштинско уверење радикалног феминизма је оно да је патријархат (не капитализам или полне улоге или социјализација или поједини сексистички мушкарци) корен свих облика тлачења; да су сви мушкарци имали користи од њега и да су га (п)одржавали и да су, стога, наши политички непријатељи" (Kitzinger 1987: 64).

У овом цитату, да ли израз "сви мушкарци" укључује и геј мушкарце? У задњих двадесет година, овај став је понављан у свим приликама, од личног одбијања фалоцентричних геј мушкараца (Stanley, 1982), преко критика начина уређења неких одлика геј мушке сексуалности као што су пецање (цруисинг), порнографија и садомазохизам (нпр. Jeffreys, 1989); до анализа које предлажу да је средишња сила која организовања патријархата мушка сексуалност, чији је део мушка геј сексуалност (MacKinnon, 1987). Овакви ставови могу довести до лезбејског феминистичког сепаратизма и до мање заинтересованости за геј питања у социологији. Често се социолошкиње пре идентификују са лезбејско-феминистичким проблемима него са социологијом.

Будући правци социологије

Доминантни тренд у скорашњим геј и лезбејским студијама се огледа у преокупацији дискурсом, текстом, причама и идентитетом. На пример, у скоријем зборнику текстова из социологије и *queer* теорије, наивном читаоцу би могло бити опрштено ако би почео да верује да је социологија постала проучавање идентитета. Скоро свако од савремених штива се бави неким аспектом идентитета и политике идентитета: азијско амерички идентитети, црначки идентитети, идентитети оболелих од СИДЕ, лезбејски идентитети, *queer* идентитети, холандски геј идентитети, идентитети социјалних покрета, бисексуални идентитети (Seidman, 1996). Сад, иако сам први који ће да се сложи да је проучавање идентитета важно, не верујем да би то требало да буде ексклузивна или главна преокупација лезбејске/геј/*queer* социологије. Нити могу да верујем да другој главној преокупацији – оној која се тиче текстова – треба препустити власт у истраживачком пољу. Јер нас све то без сумње одваја од анализе догађаја у стварном свету и окреће ка аналитичким струјама које виде само језик, реторику и дискурс.

Ипак, постоје неки знаци да социологија поново почиње да се пробија ка новијим пољима. Постоји приличан број скоријих емпиријских истраживања: аустралијске плесне сцене (нпр. Lewis and Ross, 1995), 'геј села' у Манчестеру (Whittle, 1994), две генерацијске кохорте калифорнијских лезбејки (Stein, 1997), пријатељства геј мушкараца (Nardi, 1999), односа стрејт мушкараца и њихових геј пријатеља (Fee, 1996), као и 'белих треш гејева' који говоре на таблоид телевизијама (Gamson, 1998) између осталих. Појавила се такође интересантна синтеза студија, за шта је пример књига Стивена О. Марија [Stephen O. Murray] *Америџан Гау (Амерички геј)* (1996). Хенинг Бех [Henning Bech], истакнути дански социолог, се бавио темом модерности и хомосексуалности, излажући тврдњу да се особени облик егзистенције – *хомосексуални облик егзистенције* – појавио у модерности, и то у условима градског живота. Он сецира одлике овог модерног социјалног типа заједно са друштвеним светом који настањује. То је свет секса и погледа, јавних места попут железничких станица и дискотека, као и искустава снова и жудњи. Одузмите овај 'хомосексуални облик' и друштва, каквог познајемо, више неће бити. Како он каже:

Хомосексуалац је важна фигура у модерним друштвима. Он обезбеђује сирови материјал за науку и новчана средства за њу; даје значајан прилог генерацији психичког сопства и сензитивног сопства модерне површности, стога доприноси и модерном расколу између [унутрашњег] сопства и површине; он креира уметност и забаву, стилове и имице, ужитке и сензиби-

литете; он врши виталне функције у модерној привреди, осигурава циркулацију капитала и креира фризуре и одећу женама капиталиста; он је отелотворење зла и помаже нам да одржимо систем родних улога и нуклеарну породицу. (Bech, 1996: 191)

По Беху, друштво је постало толико 'хомосексуализовано' да ће ускоро мушкарци свуда бити са мушкарцима; штавише, престаће да постоји ригидна категорија егзистенције скорашње модерне прошлости. Ово је социологија која упућује изазове у свом најбољем издању: она уводи нове начине гледања на ствари.

На конференцији Британског социолошког удружења о сексуалности у 1994. године појавио се изненађујући број радова који су се бавили различитим аспектима бивање гејем (gayness) (избор је објављен у три тома које су уредили Weeks and Holland, 1996) и нова група младих лезбејских и геј научника се појавила у Америци – о чему сведочи постојање Одбора геј, лезбејских и бисексуалних социолога/-шкиња (Gay, Lesbian and Bisexual Sociologists' Caucus). Дакле, има знакова континуираног рада у социологији. Ипак, остаје јасна потреба да се овај рад доведе до свести социолога главног тока, како би узели за озбиљно проблеме лезбејки, бисексуалаца, трансродних и кееер особа, како би укључили таква сазнања у своја свакодневна не-геј истраживања и теорије. Ово би било велико постигнуће, које би ослабило гетоизацију лезбејских и геј истраживања.

На крају, можда је потребан много јаснији и јачи теоријски и истраживачки програм рада у геј социологији. Заиста, на другом месту сам био заузет указујући на више потенцијалних праваца будућих истраживања. Прво, у Plummer (1992) сам предложио да треба радити на повезивању *глобализације, хетеросексизма, постмодернизма и интимног грађанства [intimate citizenship]*. Друго, у есеју који сам писао заједно са Арлин Стајн [Arlene Stein] (1994) предложили смо три зоне испитивања: *поновно читање класика; поновно разматрање читавог поља социологије у светлу лезбејских/геј/кееер студија; и поновно промишљање педагогије*. Овде смо се залагали за постављање хомо/хетеро/кееер дебата у први план класичних поља социјалне теорије и текстова. На пример, шта би се десило када би Диркемово *Самоубиство* или *The City (Град)* Роберта Парка добили 'геј' тумачења (readings)? Не постоји расправа о везама самоубиства и сексуалности код Диркема, а Парков Град је место без много секса! Кееер социолошка поновна читања могу бити јако вредна (упор.: Bell and Valentine, 1995). У књизи која је касније изашла, мој главни циљ је био да предложим веће занимање за политику при анализи *друштвених светова, прича* и њихових веза са нечим што називам *интимно грађанство* (Plummer, 1995). У ранијој верзији овог рада (Plummer, 1998), закључио сам са предлажући домен суштинских области истраживања, као што су *истраживање медија, студије стра-*

тификације и хетеросексистичке праксе. У најскорије време сам се залагао за обнављање интереса за специфичне студије *отеловљене еротике* (Plummer, у штампи⁶). О томе нећу детаљно писати овде. Изгледа да сам превише времена провео састављајући шопинг листе истраживачких пројеката. Али из свега овога је ваљда прилично јасно да има још пуно тога да се уради.

Ово поглавље је унеколико прерађена верзија рада који је претходно објављен под насловом 'Прошлост, садашњост и будућност социологије истополних односа' ('The past, present and future of the sociology of same sex relations'), који је био поговор збонику *Друштвене перспективе лезбејских и геј студија* (*Social Perspectives in Lesbian and Gay Studies*) (1998) који су уредили Питер Нарди [Peter Nardi] и Бет Шнајдер [Beth Schneider], str. 605-14.

Литература

- Abelove, H., Barale, M.A. and Halperin, D.M. (eds) (1993) *The Lesbian and Gay Studies Reader*. London: Routledge.
- Achilles, N. (1967) 'The development of the homosexual bar as an institution', in J. Gagnon and W. Simon (eds) *Sexual Deviance*. New York: Harper and Row. pp. 228-44.
- Adam, B. (1978) *The Survival of Domination: Inferiorization and Everyday Life*. New York: Elsevier.
- Adam, B. (1998) 'Theorizing homophobia'. *Sexualities*, 1 (4): 387-404.
- Bech, H. (1996) *When Men Meet Men*. Cambridge: Polity.
- Becker, H.S. (1963) *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. New York: Free Press.
- Bell, A., Weinberg, M.S. and Williams, C.J. (1978) *Homosexualities*. London: Mitchell Beazley
- Bell, D. and Valentine, G. (1995) *Mapping Desire*. London: Routledge.
- Berger, P. (1963) *Invitation to Sociology*. Harmondsworth: Penguin.
- Berger, P. and Luckmann, T.S. (1966) *The Social Construction of Reality*. Harmondsworth: Penguin.
- Berube, A. (1991) *Coming Out Under Fire*. New York: Plume.
- Bianchi, H., Simonidi, M. and Taylor, I. (eds) (1975) *Deviance and Control in Europe*. London: Wiley.
- Bravmann, S. (1997) *Queer Fictions of the Past*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Calhoun, c. (ed.) (1994) *Social Theory and the Politics of Identity*. Oxford: Blackwell.
- Chauncey, G. (1994) *Gay New York*. New York: Basic Books.
- Connell, R.W. (1992) 'A very straight gay: masculinity, homosexual experience and the dynamics of gender', *American Sociological Review*, 57 (December): 6.
- Dank, B. (1971) 'Coming out in the gay world', *Psychiatry*, 43: 180-97.
- Dannecker, M. (1981) *Theories of Homosexuality*. London: Gay Men's Press.
- Davis, M. and Kenney, E. (1993) *Boots of Leather, Slippers of Gold: The History of a Lesbian Community*. London: Routledge.

⁶ "Rethinking the Sexual in Sociology: Bringing the Body Back In", *Rassegna Italiana di Sociologia*, November 2002.

- Dorr Legg, W. (1994) *Homophile Studies in Theory and Practice*. San Francisco: ONE Institute, GLB Publishers.
- Doty, A. (1993) *Making Things Perfectly Queer*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Epstein, S. (1987) 'Gay politics, ethnic identity: the limits of social constructionism', *Socialist Review*, 17: 9-54.
- Eriksen, J. with Steffen, S.A. (1999) *Kiss and Tell*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Escoffier, J. (1992) 'Generations and paradigms: mainstreams in lesbian and gay studies', *Journal of Homosexuality*, 24 (1-2): 7-27.
- Faderman, L. (1981) *Surpassing the Love of Men*. London: Junction Books.
- Faderman, L. (1991) *Odd Girls and Twilight Lovers*. New York: Columbia University Press.
- Fee, D. (1996) 'Coming over: friendship between straight and gay men'. PhD dissertation, University of California at Santa Barbara.
- Ferguson, A. (1991) 'Is there a lesbian culture?', in *Sexual Democracy*. Oxford: Westview.
- Foucault, M. (1978) *The History of Sexuality: Vol. 1*. Harmondsworth: Penguin (1st edn 1976).
- Fuss, D. (1989) *Essentially Speaking*. London: Routledge.
- Gagnon, J. and Simon, W. (1973) *Sexual Conduct: The Social Sources of Sexual Meaning*. Chicago: Aldine.
- Gamson, J. (1998) *Freeks Talk Back*. Chicago: University of Chicago Press.
- Greenberg, D. (1988) *The Construction of Homosexuality*. Chicago: University of Chicago Press.
- Halperin, D. (1988) *Saint Foucault: Toward a Gay Hagiography*. Oxford: Oxford University Press.
- Herdt, G. and Lindenbaum, S. (eds) (1992) *The Time of AIDS*. London: Sage.
- Hocquenghem, G. (1978) *Homosexual Desire*. London: Allison & Busby.
- Holland, J. and Weeks, J. (eds) (1996) *Sexual Cultures*. London: Macmillan.
- Humphreys, L. (1971) *TeaRoom Trade*. London: Duckworth.
- Jeffreys, S. (1989) *Anti Climax*. London: Women's Press.
- Katz, J. (1995) *The Invention of Heterosexuality*. New York: Dutton.
- Kitsuse, J. (1962) 'Societal reaction to deviant behaviour: problems of theory and method', *Social Problems*, 9: 247-56.
- Kitzinger, C. (1987) *The Social Construction of Lesbianism*. London: Sage.
- Lauritsen, J. and Thorstad, D. (1974) *The Early Homosexual Rights Movement (1864-1935)*. New York: Times Change Press.
- Lautmann, R. (ed.) (1993) *Homosexualität. Handbuch der Theories- und Forschungsgeschichte*. Frankfurt: Campus Verlag.
- Lee, J.A. (1978) *Getting Sex*. Toronto: General.
- Leong, R. (1995) *Asian American Sexualities*. London: Routledge.
- Levy, S. (1993) *The Sexual Brain*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Lewis, L.A. and Ross, M.W. (1995) *A Select Body: The Gay Dance Party Subculture and the HIV/AIDS Pandemic*. London: Cassell.
- Leznoff, M. and Wesley, W.A. (1956) 'The homosexual community', *Social Problems*, 3: 257-63.
- MacKinnon, C. (1987) *Feminism Unmodified*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- McIntosh, M. (1981) 'The Homosexual Role' and 'Postscript' originally published in *Social Problems* 1967, and reprinted in K. Plummer (ed.) *The Making of the Modern Homosexual*. London: Hutchinson.

- Mendès-Leite, R. and de Busscher, P-o. (1993) 'Gay studies from the French cultures', *Journal of Homosexuality*, 25: 1-205.
- Mieli, MI (1980) *Homosexuality and Liberation: Elements of a Gay Critique*. London: Gay Men's Press.
- Miller, J. (1993) *The Passion of Michel Foucault*. New York: Simon & Schuster.
- Murray, S.O. (1984) *Social Theory, Homosexual Realities*. New York: Gai Saber Monographs.
- Murray, S.O. (1996) *American Gay*. Chicago: University of Chicago Press.
- Nardi, P. (1999) *Gay Male Friendships*. Chicago: University of Chicago Press.
- Nardi, P. and Schneider, B. (eds) (1998) *Social Perspectives in Lesbian and Gay Studies*. London: Routledge.
- Newton, E. (1993) *Mother Camp*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Newton, E. (1984) 'The mythic mannish lesbian', *Signs*, 9 (4): 557-75.
- Newton, E. (1993) *Cherry Grove, Fire Island: Sixty Years in America's First Gay and Lesbian Town*. Boston: Beacon.
- Phelan, S. (1989) *Identity Politics: Lesbian Feminism and the Limits of Community*. Philadelphia: Temple University Press.
- Plummer, K. (1975) *Sexual Stigma*. Longon: Routledge.
- Plummer, K. (ed.) (1981) *The Making of the Modern Homosexual*. London: Hutchinson.
- Plummer, K. (1992) 'Speaking its name: inventing a lesbian and gay studies', in K. Plummer (ed.) *Modern Homosexualities*. London: Routledge.
- Plummer, K. (1995) *Telling Sexual Stories*. London: Routledge.
- Plummer, K. (1998) 'The past, present and futures of the sociology of same sex relations' (an earlier version of the present chapter), in P. Nardi and B. Schneider (eds) *Social Perspectives in Lesbian and Gay Studies*. London: Routledge. pp. 605-14.
- Plummer, K. (forthcoming) 'Power, lust and postmodernism: revisiting symbolic interactionism and sexuality', in J. Irvine (ed.) *Sexuality Revisited*.
- Pollak, M. (1985) *Les Homosexuels et le sida. Sociologie d'une épidémie*. Paris: Métailie.
- Ponse, B. (1978) *Identities in the Lesbian World*. Westport: Greenwood.
- Ringer, R.J. (ed.) (1994) *Queer Words, Queer Images: Communication and the Construction of Homosexuality*. New York: New Yor University Press.
- Rubin, G. (1984) 'Thinking sex', in Carole S. Vance (ed.) *Pleasure and Danger*. London: Routledge.
- Sagarin, E. (1975) *Deviants and Deviance: An Introduction to the Study of Devalued People and Behaviour*. New York: Pareger.
- Schofield, M. (1965) *Sociological Aspects of Homosexuality*. London: Longman.
- Schur, E.M. (1965) *Crimes without Victims*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Sedgwick, E.K. (1991) *Epistemology of the Closet*. London: Harvester Wheatsheaf.
- Seidman, S. (1990) *Romantic Longings*. London: Routledge.
- Seidman, S. (1992) *Embattled Eros*. London: Routledge.
- Seidman, S. (ed.) (1994) 'Special issue on queer theory', *Sociological Theory*, 12.
- Seidman, S. (ed.) (1996) *Queer Theory/Sociology*. Oxford: Blackwell.
- Simon, W. and Gagnon, J. (1967) 'Homosexuality: towards the formulation of a sociological perspective', *Journal of Health and Social Behaviour*, 8: 177-85.
- Smart, B. (1985) *Michel Foucault: Key Sociologists*. London: Tavistock.
- Stanley, L. (1982) "'Male needs": the problems of working with gay men', in S. Friedman and E. Sarah (eds.) *On the Problem of Men*. London: Women's Press. pp. 190-213.
- Stein, A. (1997) *Sex and Sensibility: Stories of a Lesbian Generation*. Berkeley: University of California Press.
- Stein, A. and Plummer, K. (1994) 'I can't even think straight: queer theory and the missing sexual revolution in sociology', *Sociological Theory*, 12 (2 July): 178-87.

- Tielman, R. (1982) 'Homosexuality in the Netherlands'. PhD dissertation, University of Utrecht.
- Walby, S. (1990) *Thorising Patriarchy*. Cambridge: Polity.
- Warren, C. (1974) *Identity and Community in the Gay World*. New York: Wiley.
- Weeks, J. (1985) *Sexuality and Its Discontents*. London: Routledge.
- Weeks, J. (1990) *Coming Out* (2nd edn). London: Quartet Books.
- Weeks, J. (1995) *Invented Moralities*. Cambridge: Polity.
- Weeks, J. (1998) 'The "homosexual role" after 30 years: an appreciation of the work of Mary McIntosh', *Sexualities*, 1 (2): 131-52.
- Weeks, J. and Holland, J. (eds) (1996) *Sexual Cultures: Communities, Values and Intimacy*. London: Macmillan.
- Whittle, S. (ed.) (1994) *The Margins of the City: Gay Men's Urban Lives*. Aldershot: Ashgate.
- Wilton, T. (1995) *Lesbian Studies: Setting an Agenda*. London: Routledge.

Текст са енглеског језика превео Драган Стоиљковић

Ken Plummer, Essex

MAPPING THE SOCIOLOGICAL GAY: PAST, PRESENTS AND FUTURES OF A SOCIOLOGY OF SAME SEX RELATIONS

Summary

The paper aims to briefly explain and review the developmental trends of sociology of same sex relations, assess the impact of sociology on lesbian and gay studies and to point out to some developmental directions for the future. For most of its history, sociology has rarely looked at the personal life and hardly ever looked at erotic phenomena. It has paid even less attention to same gender relations. Until the 1950's, it almost completely neglected these issues. The author highlights five key 'moments' in the development of sociology of same sex relations, each of which feeds into and works on the others: (1) the modernist silencing of the 'homosexual' voice, (2) the founding of 'the sociology of homosexuality', (3) the emergence of labeling theory, 'new deviances' and constructionism, (4) the arrival of AIDS and the 'Foucauldian deluge', and (5) the rise of queer theory. Next, the author identifies the difficulties of the lesbian and gay sociology, and locates their causes in the tensions which emerge from the four key sources: a sociological community that marginalizes lesbian and gay problems, a lesbian and gay community that objects to the theoretical constructionism in the most of sociological analysis, a generationally based queer studies that favour cultural studies over sociological studies, and a number of linked social movement schisms that generally interpret sociology as inevitably inclined to white male problems.

Key Words: Sociology, Homosexuality, Lesbian and Gay Studies, Queer Theory